

Remiss:

Umeås lokala miljömål 2019

**UMEÅ
KOMMUN**

Sammanfattning

2008 ställde sig Umeå kommun bakom de nationella miljömålen och antog ett antal lokala miljömål som komplement. Sedan dess har nya strategier och målsättningar både på lokal och global nivå tillkommit som strävar mot hållbar utveckling och uppfyllelse av miljömålen.

Mot bakgrund av detta har ett förslag till nya lokala miljömål för Umeå tagits fram. Målen är tänkt att ersätta de lokala miljömålen som antogs av kommunfullmäktige och syftar till att konkretisera den ekologiska hållbarheten i kommunens vision.

Umeås lokala miljömål är indelat i fem fokusområden, *Biologisk mångfald*, *Vatten*, *God bebyggd miljö*, *Giftfri miljö* och *Klimat*, som täcker in 14 av de nationella miljömålen och 11 av de globala hållbarhetsmålen.

För att nå målsättningarna ska de lokala miljömålen beaktas och vara vägledande för kommunens verksamheter och bolag, och för alla som verkar i Umeå.

För uppföljning av målen används indikatorer. På ett övergripande plan är det nu möjligt att följa Umeå kommuns utveckling mot de globala hållbarhetsmålen i den öppna databasen Kolada. På ett lokalt plan följs arbetet med stöd av ett antal lokala indikatorer.

De lokala miljömålen bedöms harmonisera med utvecklingen av en växande kommun. Arbetet med de lokala miljömålen skapar synergier och främjar människors fysiska och psykiska välmående.

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning och syfte	5
Fem fokusområden i överblick	6
Biologisk mångfald – Vi värnar naturen och det den ger oss.....	7
Bevara brukad jordbruksmark, betesmark och kärnområden för rennäringen.....	7
Erbjuda lokalproducerade livsmedel.....	8
Integrera och synliggöra ekosystemtjänster	8
Opåverkade våtmarker.....	10
Bevara skog	11
Grundskolor ska ha möjlighet till skolskog och odling	11
Bevara och tillgängliggöra natur- och rekreationsområden	12
Vatten – Vi värnar om vattnet som en livsviktig resurs	13
Skydda vattentäkter	13
Alla har tillgång till stränder	14
Avrinningsområden med rikare växt och djurliv	14
Inga försurade sjöar.....	15
Yt- och grundvattenförekomster med god status.....	16
God bebyggd miljö – Vi utvecklar en attraktiv och hälsosam kommun med stadigt minskande miljöbelastning	17
Mer hållbart resande.....	17
Renare luft.....	18
Grönområden med god social och ekologisk funktion.....	18
Tillgänglighet till områden med god ljudmiljö	19
Miljövänligare byggnader	19
Stärka kulturmiljöer.....	20
Giftfri miljö – Vi minskar förekomsten av ämnen som skadar hälsa eller miljö.....	21
Minska miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor	21
Kemikaliesmarta skolor och förskolor	21
Erbjuda större andel ekologiska livsmedel i kommunala verksamheter	22
Minska utsläpp av kemikalier och plast	23
Åtgärda förorenade områden	23
Fasa ut särskilt farliga kemikalier	24
Klimat – Vi ska vara fossilfria	25

Fossilfritt Umeå	25
Uppföljning	27
Målkonflikter och synergier	29

Inledning och syfte

De sexton miljö kvalitetsmålen, antagna av Sveriges riksdag, ska leda vägen för vår strävan att åstadkomma en ekologiskt hållbar samhällsutveckling. De har blivit riktmärken för allt svenskt miljöarbete, oavsett var och av vem det bedrivs.

2008 ställde sig Umeå kommun bakom de nationella miljömålen och antog ett antal lokala miljömål som komplement till dessa. Sedan dess har nya strategier, styrdokument och målsättningar både på lokal och global nivå tillkommit som strävar mot hållbar utveckling och uppfyllelse av miljömålen.

På global nivå har FN beslutat om en Agenda 2030 för hållbar utveckling, med 17 globala mål och 169 delmål. Agenda 2030-målen inkluderar alla tre hållbarhetsdimensioner och syftar till att främja social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet i världen. I Umeå kommuns första nulägesbeskrivning av Agenda 2030¹ ges såväl en överblick som konkreta exempel på hur vi i Umeå kommun samverkar för att nå de globala målen.

Flera av de globala målen handlar om miljödimensionen i en hållbar utveckling, till exempel att hejda förlusten av biologisk mångfald. Sveriges miljömål omhändertar nationellt den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Umeås miljömål syftar till att göra detsamma på lokal nivå.

Inför revideringen av de lokala miljömålen gjordes en översyn som visade att vissa av de lokala miljömålen har redan uppnåtts, medan andra mål är svåra att följa upp². Detta ledde till ett omfattande arbete där både de kommunala verksamheterna och bolagen har bidragit med inspel och förslag till hur de nya lokala miljömålen ska kunna se ut. Dessutom har inspiration från andra kommuners arbete från bl a Göteborg och Örebro inhämtats.

Revideringens syfte har varit att se över befintliga miljömål och andra styrdokument och föreslå nya mål i de fall det saknas eller det bedöms behövas. Att förhålla sig till redan beslutade förutsättningar och att använda perspektivet till Umeå som geografisk plats var varit utgångspunkter för arbetet. Samtidigt finns det en strävan efter att målen ska kunna vara smarta mål, dvs. specificerade, mätbara, användbara, rimliga, och tidsatta. Avvägningar gjordes bland aspekter som rådighet, uppföljning och geografisk plats.

För att nå målsättningarna ska de lokala miljömålen beaktas och vara vägledande för kommunens verksamheter och bolag, och för alla som verkar i Umeå.

Miljömålen ska också vara vägledande vid beslut inför kommunens medfinansiering i olika projekt. Kommunens bolag och förvaltningar ska vid sin verksamhetsplanering verka för att målen nås.

För att målen ska bli verklighet behövs det åtgärder och en stor del av dessa har redan identifierats och några exempel finns underlaget. Det som återstår är dock att verksamheterna prickar in de mest prioriterade åtgärder som de kan bidra med och vars konsekvenser har bedömts och den samlade bilden sys ihop till ett åtgärdsprogram för att nå målen. Detta föreslås att göras efter att de nya lokala miljömålen har antagits.

¹ Umeå kommuns nulägesbeskrivning: [Agenda 2030 i Umeå kommun](#) (pdf)

² [Uppföljning av Umeå kommuns miljömål från 2008](#) (pdf).

Fem fokusområden i överblick

Umeås lokala miljömål är indelat i fem fokusområden med inspiration av Örebro kommuns arbete med miljömålen. De fem fokusområdena täcker in 14 av de nationella miljömålen och 11 av de 17 globala hållbarhetsmålen enligt tabellen nedan.

Målet Skyddande ozonskikt har inte tagits med då bedömningen på nationell nivå är att målet nås med i dag beslutade styrmedel och med åtgärder genomförda före 2020³. Målet Säker strålmiljö bedöms stärkas indirekt genom flera mål som främjar tillgängligheten till parker, skolskogar och rekreationsområden, där vistelse i skugga är möjligt. Uppdelningen ger en förenklad bild, i verkligheten är flera miljömål relevanta inom mer än ett fokusområde.

Fokusområde	Nationellt miljömål	De globala målen - Agenda 2030
Biologisk mångfald	Ett rikt odlingslandskap Storslagen fjällmiljö Myllrande våtmarker Levande skogar Ett rikt växt och djurliv	Mål 2 Ingen hunger Mål 6 Rent vatten och sanitet Mål 11 Hållbara städer och samhällen Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion Mål 13 Begränsa klimatförändringarna Mål 14 Hav och marina resurser Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald
Vatten	Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Hav i balans samt levande kust och skärgård Ingen övergödning Bara naturlig försurning	Mål 6 Rent vatten och sanitet Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion Mål 14 Hav och marina resurser Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald
God bebyggd miljö	God bebyggd miljö Frisk luft	Mål 3 Hälsa och välbefinnande Mål 6 Rent vatten och sanitet Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur Mål 11 Hållbara städer och samhällen Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald
Giftfri miljö	Giftfri miljö	Mål 2 Ingen hunger Mål 3 Hälsa och välbefinnande Mål 6 Rent vatten och sanitet Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion Mål 14 Hav och marina resurser Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald
Klimat	Begränsad klimatpåverkan	Mål 7 Hållbar energi för alla Mål 11 Hållbara städer och samhällen Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion Mål 13 Begränsa klimatförändringarna

³ [Regional årlig uppföljning av miljömålen – Västerbotten 2018](#), sid 18.

Biologisk mångfald – Vi värnar naturen och det den ger oss

Bevara brukad jordbruksmark, betesmark och kärnområden för rennäringen

En långsiktig förvaltning av markerna är en förutsättning för att säkerställa biologisk mångfald samt tillgång till livsmedel och för att kunna bedriva renskötsel.

Tätorter har etablerats i anslutning till värdefull jordbruksmark. Därför har marken också blivit attraktiv för bostadsbyggande. Det är en utmaning att samtidigt säkerställa tätorternas behov av mark, tillgång på lokala livsmedel och biologisk mångfald med alla dess ekosystemtjänster och samtidigt utveckla staden på ett hållbart sätt. Röbäcksslätten är Norrlands största sammanhängande jordbruksområde med mycket goda odlingsförutsättningar och samtidigt ett natur- och fågelområde av riks- och europeiskt intresse, som omfattas i stor utsträckning av Natura 2000-området Umedelta och slätter. Slätten är också ett öppet landskap med höga rekreations- och upplevelsevärden. De senaste årens mer extrema väder visar hur viktigt det är med reservmarker när det tex blir foderbrist. Det är viktigt att lyfta upp jordbruksmarkens och rennäringens betydelse och att långsiktigt följa utvecklingen av målet för att säkerställa lokal livsmedelsförsörjningen och de unika värden som rennäringen skapar.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
2025 ska arealen brukad jordbruksmark, betesmark och kärnområden för rennäringen inte ha minskat jämfört med 2019 års nivå.	Byggnadsnämnden, Kommunstyrelsens planeringsutskott (Detaljplanering, Övergripande planering, Mark och exploatering)	Areal av åker, betesmark som fått stöd av Jordbruksverket, vinterbetesmarker (riksintresse för rennäring), hektar Uppföljning av fåglar i odlingslandskapet.	Arealerna har sedan 2013 minskat något i tätorten baserat på beslutade planer. Utredningen om hur många hektar påverkats pågår och beräknas blir klar april/maj.

Exempel på åtgärd:

- Inventera kommunens jordbruksmarker inom kommunen utifrån jordbrukets förutsättningar, jordbruksmarkens kvalitet och produktionsvärden, naturvärden och landskapsvärden.

Exempel på pågående aktiviteter:

- Genomförande av [Program för hållbar landsbygdsutveckling i Umeå kommun](#).

Erbjuda lokalproducerade livsmedel

Efterfrågan på lokalproducerade varor ökar. Jordbrukssektorn står samtidigt inför utmaningar som generationsväxling och det minskande antal människor som vill arbeta med jordbruk. I dagsläget måste jordbruket vara storskaligt för att det ska vara ekonomiskt men det finns en osäkerhet att investera inför framtiden. Umeå har en låg försörjningsgrad på livsmedel och är beroende av import. Att efterfråga lokala råvaror främjar det lokala näringslivet och stärker förmågan att hantera en eventuell matkris orsakad av klimatförändringarna.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
Senast år 2025 erbjuds minst 40% lokalproducerade¹ livsmedel inom kommunens verksamheter och bolag.	Kommunstyrelsens näringsliv- och arbetsutskott, Kommunala bolag (Upphandling, Måltidsservice, Näringslivsservice)	Andel lokalproducerade livsmedel som serveras i kommunala verksamheter, kronor	Andelen lokalproducerade livsmedel inom kommunens verksamheter ligger på ca 24 % (2019).
¹ Med lokalproducerade livsmedel avses livsmedel som producerats i de nordligaste länen; Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrlands län, och Österbotten.			

Exempel på åtgärd:

- Initiera dialoger med lokala aktörer angående strategier som gynnar en ökad och hållbar produktion av lokalt odlade jordbruksprodukter.

Exempel på pågående aktiviteter:

- Genomförande av en ny matupphandling för avtalsperiod 2020 – 2023 pågår med målsättningen om andel lokalproducerade livsmedel på 40%.

Integrera och synliggöra ekosystemtjänster

Jordens resurser är begränsade och människans välfärd och välmående är beroende av biologisk mångfald och dess ekosystemtjänster, med allt från skogen som tar upp växthusgaser till bin som pollinerar havre. Artmångfalden är en viktig förutsättning för fungerande ekosystemtjänster.

Det är viktigt att synliggöra Umeå kommuns naturvårdsarbete för allmänheten, företag och politiker samt att inspirera andra att jobba med biologisk mångfald. Effekterna av naturvårdsarbete tar lång tid. Därför är det viktigt att visa på goda exempel som synliggör arbetet och engagerar. Det framkom i utvärderingen av [ansökan till Europas miljöhuvudstad](#) att det saknas tydliga kommunövergripande styrdokument och verkställande beslut för att strategiskt jobba med att bevara biologisk mångfald och värdefull grönstruktur. Kommunövergripande dokument är viktigt för det interna arbetet men också ett viktigt ställningstagande för engagerade kommuninvånare.

Målet styr mot att jobba med biologisk mångfald genom att använda ekosystemtjänster i detaljplaner och översiktsplaner och annat arbete på kommunen som grunden till arbetet.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
Senast 2040 har ekosystemtjänster integrerats och synliggjorts så att vi skapar goda förutsättningar för att bevara och utveckla biologisk mångfald.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Tekniska nämnden, Fritidsnämnden, Kommunala bolag (Miljö- och hälsoskydd, Gator och Parker, Fritid, UKF (alla))	Andel av befolkningen som har 250 m/ 2km /5 km till närmaste naturreservat/ riksintresse för naturvård? Andel av befolkningen som har 250 m/ 2km /5 km till närmaste skid- /motionsspår/ vandringsled? Uppföljning av biotopkartan, mindre hackspett, fladdermöss och barrskogsmesar	En biotopkarta för Umeå tätort har tagits fram men det finns inte några etablerade indikatorer för att följa upp denna. Ekosystemtjänster bedöms vara delvis integrerade i planeringen, främst dagvattenhanteringen. Hur stor andel av befolkningen som har nära till ett naturreservat/ motionsspår utreds just nu beräknas blir klar april/maj.

Exempel på åtgärd:

- Ta fram ett kommunövergripande grönstrukturprogram som även innehåller en naturvårdsplan och ett lokalt åtgärdsprogram för hotade och skyddsvärda arter och naturmiljöer.

Exempel på pågående aktiviteter:

- Integrering av ekosystemtjänster i utvecklingen av [Tomtebostrand](#).

Opåverkade våtmarker

Umeås landyta består till ca 15 % (ca 30 000 ha) av våtmark varav 8600 ha klassats som mycket skyddsvärda våtmarker i kommunen. Dock är enbart 2725 ha skyddade. Övriga värdefulla våtmarker har pekats ut som skyddsvärda naturmiljöer i översiktsplanen. Förutom naturvärden har många våtmarker också ett stort värde utifrån ekosystemtjänstperspektiv. En våtmark fungerar som ett levande vattenreningsfilter som samlar upp näringsämnen och markpartiklar innan vattnet blir grundvatten eller rinner till vidare till en sjö eller havet.

Det finns våtmarker som med rätt restaurerings- och skötselåtgärder kan få höga värden som tätortsnära rekreationsområden, t ex Lomtjärn och våtmarkerna inom I20 området.

I nuläget är det något otydligt vilken av de kommunala verksamheter som skulle kunna ansvara för skötseln av våtmarker på kommunal mark för att främja sociala och naturvärden och funktioner för viktiga ekosystemtjänster.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
2040 är 100 % av värdefulla våtmarker fortsatt opåverkade utifrån 2019 nivå.	Byggnadsnämnden, Fritidsnämnden, Kommunstyrelsens planeringsutskott (Detaljplanering, Fritid, Övergripande planering)	Areal klass 1 och 2 våtmarker (VMI, myrskyddsplan) som är opåverkade	Våtmarkerna har troligtvis inte påverkats sedan 2012. Statusen utreds.

Exempel på åtgärd:

- Utse en verksamhet, tex Fritid tillsammans med Viva Resurs, för skötsel av våtmarkerna som tätortsnära rekreationsområden.

Bevara skog

Inom Umeå kommun som helhet är drygt 20 procent av skogarna äldre än 50 år, medan de kommunala skogarna har en tydligt äldre åldersstruktur. För att säkra en hållbar utveckling samt ge medborgarna upplevelsen av en uppväxt skog och främjar naturvärdena knutna till äldre skog bör inte mer än 50 procent av skogen vara yngre än 50 år. Målet säkerställer en god hushållning av skogen och dess värden. Över 50 år gamla skogar börjar bli attraktiva som strövskogar med tillgång av svampar. Statistik visar att tillgången på äldre skog (160 år+) utanför skyddad mark är endast två procent. Umeå kommun har sitt innehav i kustlandet där det finns brist på gammal skog, över 160 år väldigt ovanligt.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
2040 är minst 50 procent av skogarna, som är i översiktsplanen utpekade friluftsområden och skyddsvärd natur på kommunal mark samt planlagt naturmark, äldre än 50 år.	Kommunstyrelsens planeringsutskott, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Tekniska nämnden (Mark- och Exploatering, Miljö- och hälsoskydd, Gator och parker)	Andel skog som är över 50 år.	Målet uppfylls i dagsläget med råge.

Exempel på åtgärd:

- Kartlägga skogarnas ålder och främjande av gammal skog.

Grundskolor ska ha möjlighet till skolskog och odling

Enligt Naturskolan ökar intresset bland lärare att bedriva utomhuspedagogik, det stimulerar även den ekologiska allmänbildningen bland elever. Det är viktigt att skolan kan stimulera barns nyfikenhet för naturen genom bra tillgång på skolskogar. Umeå har goda förutsättningar för att varje skola kan få tillgång till en egen skolskog för utepedagogik med bra stöd av naturskolan. Umeå nämns i nationellt sammanhang som ett bra exempel vad gäller naturskoleverksamheten och tillgång till skolskogar. Målet är viktigt för att lyfta fram det arbete som görs samt att säkerställa att kvalitén fortsätter i takt med att staden växer. Normavståndet bör vara 1 km till en skolskog även om det vid enskilda fall inte går att uppfylla.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
Senast 2025 har alla grundskolor skolskog och odlingsmöjligheter.	Kommunstyrelsens planeringsutskott, För- och grundskolenämnden, Byggnadsnämnden (Mark och exploatering, Detaljplanering, Skolplanering, Naturskolan)	Andel skolor med uppnått mål.	I dagsläge har de flesta skolor tillgång till skolskog och odlingsmöjligheter men användningsgraden varierar.

Exempel på åtgärd:

- Främja nyttjande av skolskogar och odling.

Bevara och tillgängliggöra natur- och rekreationsområden

Målet syftar till att bevara en bra tillgång till attraktiva tätortsnära områden med höga rekreations-, friluftsf- och naturvärden. Dessa områden har också stort värde för folkhälsa, pedagogik och upplevelse som är viktig resurs i och med att staden växer.

I översiktsplanen finns det utpekade friluftsområden och områden som ska omfattas av skötselplaner för att på ett bättre sätt värna friluftsf- och rekreationsintressen. Översiktsplanen har ännu inte till fullo blivit genomförd i den delen bland annat eftersom det saknas tydliga definitioner om vilka natur- och rekreationsområden som har höga sociala värden.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
Senast 2040 sköts alla i översiktsplanen utpekade natur- och rekreationsområden så att deras värden bevaras och tillgängliggörs² på lång sikt.	Fritidsnämnden, Tekniska nämnden, Kommunstyrelsens planeringsutskott (Fritid, Gator och Parker, Mark och Exploatering)	Andel natur- och rekreationsområden med mångbruksplan Uppföljning av skötselplaner utifrån målsättning med skyddsvärda grön- och rekreationsområden.	Det finns inga mångbruksplaner i nuläget.

² Natur- och rekreationsområden tillgängliggörs i mån det är möjligt utifrån rådande förutsättningar.

Exempel på åtgärd:

- Sätta upp uppföljningsbara mål för rekreation-, friluftsf-, natur- och kulturvärden för detaljplanelagd natur- och rekreationsområden som tex parkskog.

Vatten – Vi värnar om vattnet som en livsviktig resurs

Skydda vattentäkter

Bra grundvatten är en viktig resurs för vår välfärd och Umeå har goda grundvattentillgångar med mycket bra kvalitet i bland annat Vindelälvsåsen. Det måste förvaltas väl för kommande generationer. Den största delen av dricksvatten utgörs av grundvatten. De kommunala vattentäkterna har alla ett bra skydd. Huvudansvaret för säkerställande av dricksvattentillgång ligger på Vakin medan kommunen utför tillsyn över tillgångarna och kvalitén. Det finns ett fåtal privata dricksvattentäkter som kommunen har tillsyn över men inte Vakin bär ansvar för. Det saknas ett politiskt ställningstagande om att de privata täkterna ska omfattas av Vakins övergripande ansvar för vattentillgångar.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
Senast 2040 har allmänna och större enskilda vattentäkter ett gott skydd.	Vakin, Miljö- och hälsoskyddsnämnden (Miljö- och hälsoskydd).	Andel vattentäkter med skydd enligt miljöbalken	Alla kommunala tillgångar som används till dricksvattenuttag är skyddade. Skydd av större enskilda vattentäkter saknas i dagsläge.

Exempel på åtgärd:

- Upprätta skydd enligt miljöbalken av grundvattentillgångar med allmänna eller enskilda dricksvattentäkter, som försörjer fler än 50 personer eller där uttaget från vattentäkten är mer än 10 kubikmeter per dygn.

Alla har tillgång till stränder

Umeå kommun har en väldigt lång kust med 37 mil och det är attraktivt att bo vid kusten. En stor del av Umeås kuststräcka är exploaterad och därför är det viktigt att säkra allmänhetens tillgång på långsikt. Kusten med sina stränder är en viktig resurs för Umeås invånare och kan också ses som en förutsättning för en fortsatt utveckling av turism i kommunen. En oexploaterad kuststräcka har en rad olika fördelar såväl ekologiskt som rekreationsmässigt och den är viktig att bevara inte minst för framtida generationen.

En oexploaterad strand bidrar till översvämningsskydd, bromsar näringsläckage, hyser väldigt ovanliga växter som bara finns längs med Västerbottens strand. Grunda oexploaterade vikar är viktiga uppväxt områden för fisk.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
2040 har allmänheten tillgång till strandområden som är utpekade i översiktsplanen för natur och rekreation i kusten.	Byggnadsnämnden, Fritidsnämnden (Bygglov, Detaljplanering, Fritid).	Andel av befolkningen som har 250 m/ 2km /5 km till närmaste "natur- och kulturområde" i kusten	En tidigare analys visade att tillgängligheten till stränderna minskade marginellt mellan 2008 och 2013. Hur stor andel av befolkningen som har nära närmaste "natur- och kulturområde" i kusten utreds just nu beräknas blir klar april/maj.

Exempel på åtgärd:

- Följa upp kustplanens riktlinjer och identifiera eventuella förbättringsåtgärder med mätbara mål.

Avrinningsområden med rikare växt och djurliv

I Umeå kommun är vandringshinder bland det största miljöproblemet i de drygt 180 vattenförekomster och beroende på vandringshindret kan det vara både dyrt och ta lång tid att åtgärda, ibland kan det krävas tillstånd enligt miljöbalken. Även landskapsekologiskt har frön, larver, insekter svårt att sprida sig i landskapet som för med sig konsekvenser längre upp i näringskedjan. Vad som menas med vandringshinder är tex trummor, gamla flottningsleder, dammar som mer eller mindre hindrar fiskar och andra organismer från att ta sig igenom bäckar och åar fritt. För migrerande arter som lax och öring innebär det att fiskarna hindras från att ta sig till sina uppväxtplatser som de återvänder till för att lägga rom.

Umeå kommun har direkt rådighet att åtgärda vandringshinder genom att vi är tillsynsmyndighet sedan 2013 över anmälningspliktig vattenverksamhet som tex trummor. Avrinningsområdena är stora, processerna långa och åtgärderna många för att klara målet. Umeå Fritid har under många år utfört restaureringar av gamla flottningshinder i Sävarån och skapat ett naturligt vattenflöde i Sävarån som bidragit till fler laxfiskar. Restaurering av hinder har också en positiv inverkan på försurning av vattendrag. Ambitionen är att färdigställa Sävaråns avrinningsområde och att fortsätta med andra avrinningsområden parallellt.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
2025 ska minst Sävaråns avrinningsområde ha goda förutsättningar för ett rikt växt och djurliv.	Fritidsnämnden, Miljö- och hälsoskyddsnämnden (Fritid , Miljö- och hälsoskydd).	Andel åtgärdade vandringshinder i kustmynnade vattendrag	Restaurering av Sävaråns avrinningsområde pågår.

Exempel på åtgärd:

- Komplettera Länsstyrelsens inventeringsunderlag med lokal information så att den ger en fullständig bild om av människan konstruerade vandringshinder i vattendrag i kommunen.

Inga försurade sjöar

Försurning orsakas av sura nedfall och markanvändning. Sedan 1980-talet har det sura nedfallet minskat och idag kalkas betydligt mindre än tidigare på grund utav en förändrad beteende av utsläpp i Europa. Idag är det främst skogsbruket som bidrar till utsläpp av försurande ämnen i samband med avverkning. Umeå kommun har som skogsägare och som delaktig i kalkningen en viss rådighet över att påverka statusen. I Umeå kalkas ett 20-tal sjöar och vattendrag. Kalkningen sköts av Umeå kommun som tillsammans med länsstyrelsen har tagit fram åtgärdsplaner för vattendragen. Då det är svårt att veta vilka sjöar som är naturligt försurade så sker kalkning vid alla som är försurade. Uppföljningen av vattendragen sköts av länsstyrelsen.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
2040 finns inga försurade sjöar i Umeå kommun.	Kommunstyrelsens planeringsutskott, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Fritidsnämnden (Mark- och exploatering , Miljö- och hälsoskydd, Fritid).	Andel försurade sjöar, VISS	Under förvaltningsperioden 2010 - 2016 var 11 sjöar klassade som försurade av totalt 39 sjöar. (Källa: VISS 2019)

Exempel på åtgärd:

- Säkerställa att utsläpp av försurande ämnen minimeras i samband med kommunens markanvändning som t ex avverkningar.

Yt- och grundvattenförekomster med god status

Umeå kommun har bedrivit miljöövervakning i sjöar och vattendrag sedan 1980-talet. Syftet har varit att övervaka stigande fosfor- och kvävehalter som orsakar övergödning och algblomning. Sedan 2008 omfattas Sverige av vattenförvaltningen som är ett europeiskt direktiv implementerat i svensk lagstiftning. Vattenförvaltningen uppdelas efter sexåriga cykler och styrs med hjälp av miljökvalitetsnormer för vatten. Kommuner och andra myndigheter har ansvaret för att miljökvalitetsnormerna i vattendrag och sjöar och kust samt grundvatten uppnår god status till 2027. För det krävs bl.a. minskade halter av flera ämnen, särskilt fosfor, i flertalet sjöar och vattendrag i Umeå.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
2025 ska våra yt- och grundvattenförekomster ha god status.	Kommunstyrelsen, Byggnadsnämnden, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Tekniska nämnden, Kommunala bolag (Miljö- och hälsoskydd, Mark- och exploatering, Övergripande planering, Vakin, Detaljplanering, Gator och parker, Fritid, UKF (alla))	Andel sjöar, vattendrag och kustvatten som har god eller hög status VISS och karta över vattenstatus	Under förvaltningsperioden 2010 - 2016 visar det sig att av totalt 39 sjöar i Umeå kommun uppnår 23 en måttlig status. 10 sjöar har god status. 6 sjöar har en otillfredsställande status. (Källa: VISS 2019)

Exempel på åtgärd:

- Utveckla planläggning, prövning och tillsyn så att de bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten uppnås.

God bebyggd miljö – Vi utvecklar en attraktiv och hälsosam kommun med stadigt minskande miljöbelastning

Mer hållbart resande

Målet är viktigt för att förbättra folkhälsan, minska luftföroreningar och buller i tätorten samt minska trängseln samtidigt som Umeås befolkning växer. Resvaneundersökningen år 2014 visar att de hållbara trafikslagen gång, cykel och kollektivtrafik utgör omkring 50 % av alla resor (totalt, både vardag och helg) som de boende i Umeå tätort gör. Jämfört med 2006 har resandet ändrats relativt lite sett till de hållbara färdmedlen som helhet, vilket tyder på att det krävs ytterligare arbete för att nå målet för år 2025. Bussåkandet har dock ökat kraftigt under de senaste åren.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
År 2025 är andelen resor med kollektivtrafik, cykel eller till fots tillsammans minst 65 % av alla resor för boende inom Umeå tätort.	Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden, Byggnadsnämnden Kommunala bolagen (Gator och Parker, Umeå kommunföretag kollektivtrafik , Övergripande planering, Detaljplanering).	Resvaneundersökning (RVU) görs vart 8:e år. Andel av befolkningen som har tillgång till ett huvudvägnet inom 200 m för GC inom Umeå tätort. Andel av befolkningen som har tillgång till ett kollektivtrafikstråk inom 500m inom Umeå tätort.	Andelen hållbara resor inom Umeå tätort ligger på ca 50 % (RVU 2014). Hur stor andel av befolkningen som har tillgång till GC/kollektivtrafik utreds just nu.

Exempel på åtgärd:

- Prioritera gatuutrymme, budgetmedel och arbetstid till satsningar som gynnar kollektivtrafik, cykel eller till fots.

Renare luft

Umeå strävar med målet efter att uppnå samma luftkvalitet som det nationella målet inom området. Det innebär betydligt renare luft än att klara miljö kvalitetsnormerna och minskar hälsopåverkan av luftföroreningar i Umeå stad kraftigt. Målet är långsiktigt och sträcker sig längre än det nationella måläret 2020, vilket bedöms inte kunna uppnås i delar av tätorten. Kommunens åtgärdsprogram för renare luft sträcker sig till 2021 och är en del av arbetet för bättre luftkvalitet.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
År 2040 är luften i Umeå är så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.	Kommunstyrelsens planeringsutskott, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Tekniska nämnden, Kommunala bolag (Övergripande planering , Gator och Parker, Miljö- och hälsoskydd, Umeå kommunföretag, UPAB, Umeå Energi)	Övervakning av kvävedioxid och partiklar	2018-års uppföljning av åtgärdsprogram för luft visar att halterna av kvävedioxid är för höga och miljö kvalitetsnormerna överskrids. Miljö kvalitetsnormerna för partiklar uppfylls. (Källa: Uppföljning åtgärdsprogram för renare luft 2018)

Exempel på åtgärd:

- Se över riktlinjer för att stärka vikten av att placera dagligvaruhandel förskolor/skolor och närrekreation så att det underlättar människors vardag och möjligheten att använda hållbara färdstätt.

Grönområden med god social och ekologisk funktion

Målet stärker och utvecklar översiktsplaneringens strategier "Satsa på offentliga rum och parker!" och "Alla ska vara med". Folkhälsan, sociala och ekologiska funktioner i staden stöds samtidigt som det bidrar till att säkra Umeå mot översvämningar och värmeepisoder.

Gröna stråk och parker gör också Umeå attraktivare som bostads- och besöksort. Flera kartläggningar av vad som är viktigt för människor när de väljer bostadsort och plats att bo på visar att natur eller grönområde rankas som viktigast att ha nära bostaden, före skola, mataffär, lekplats, sjö m.m.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
År 2025 är gröna stråk och områden utvecklade i Umeås bebyggelse med nya och befintliga parker och gröna offentliga rum för alla, vilket säkerställer god social och ekologisk funktion i staden.	Tekniska nämnden, Kommunstyrelsen, Byggnadsnämnden (Gator och Parker , Mark och exploatering, Detaljplanering)	Andel av befolkningen med tillgång till grönområde med funktioner enligt kommunens målbild inom 250 m respektive 2 km från bostaden enligt kommunens målbild i Översiktsplanen.	Ett första nuläge av indikatorn utreds just nu.

Exempel på åtgärd:

- Ta fram ett kommunövergripande gröstrukturprogram. Det bör bl.a. innehålla förslag till grönyteindikatorer anpassade för Umeås förhållanden och en policy för att kompensera för intrång i grönområden eller parker.

Tillgänglighet till områden med god ljudmiljö

God ljudmiljö i offentliga miljöer behövs för att möjliggöra återhämtning från stress, ökad trivsel och välmående. Umeås kartläggning av trafikbuller visar att vi har flera relativt tysta områden i staden, som bl a Böleshomarna, Hedlundadungen och Stadsliden. Åtgärdsprogrammet för buller visar var fler miljöer med god ljudmiljö kan skapas.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
År 2025 har Umeås invånare god tillgång och tillgänglighet¹ till parker, torg och rekreativmiljöer med god ljudmiljö.	Tekniska nämnden, Kommunstyrelsen, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Byggnadsnämnden (Gator och Parker, Detaljplanering, Övergripande planering, Miljö- och hälsoskydd)	Andel av befolkningen med tillgång till ett grönområde med god ljudmiljö enligt definitioner i kommunens åtgärdsprogram för buller inom 250 meter från bostaden.	Ca 13 områden i tätorten uppfyller inte en god ljudmiljö i dagsläge på grund av trafikbuller (se sid. 22 i åtgärdsprogram mot buller). Ett första nuläge av indikatorn håller på tittas på.
¹ Med tillgänglighet menas det att områden tillgängliggörs i mån det är möjligt utifrån rådande förutsättningar.			

Exempel på pågående aktiviteter:

- Genomförande av [åtgärdsprogrammet mot buller 2019-2023](#).

Miljövänligare byggnader

Byggnader med låg energiförbrukning och miljöpåverkan ger en trygg och hälsosam miljö för alla att leva, bo och arbeta i. Att välja rätt material kan dessutom bidra till att spara både materiella och ekonomiska resurser. Ett sätt att säkerställa att höga krav uppfylls kan vara genom en certifiering enligt Miljöbyggnad, BREEAM eller LEED. Certifiering innebär en noggrann kontroll av huset med olika indikatorer för energianvändning, innemiljö och material av en tredje part, vilket också innebär en kostnad.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
År 2040 utmärker sig Umeå med byggnader med låg energianvändning och miljöpåverkan.	Tekniska nämnden, Kommunala bolag (Fastighet, Bostaden).	Antal certifierade byggnader enligt miljöbyggnad eller liknande. Andel byggen och renoveringar med material som uppfyller t ex Bra Miljöval ¹	I dagsläget finns det 42 miljöcertifierade byggnader i Umeå kommun. (Källa: Swedish Green building Council https://extranet.sgbc.se/statistik)
¹ Naturskyddsföreningens eget miljömärke. I kriterierna ställs miljökrav på bl.a. råvaror, utsläpp och energiförbrukning vid produktionen och på att produkten eller ingående material skall kunna återvinnas. Kriterierna skärps efter hand för att påskynda utvecklingen mot mindre skadliga produkter för miljön. (Nationalencyklopedin, 2019)			

Exempel på åtgärd:

- Uppmuntra till bostadsprojekt med god kvalitet och höga ambitioner på miljöområdet som till exempel energisnål teknik eller andra miljömässigt och socialt hållbara lösningar

Stärka kulturmiljöer

Kulturmiljö är en del av målområdet God bebyggd miljö. Umeå kommun har inte haft ett lokalt miljömål på detta område. Hållbar kulturmiljö handlar om att ta den historiska mångfalden tillvara. Den historiska mångfalden i miljön omfattar spåren av hur människan brukat landskapet, genom markanvändning, bebyggelse och biologiskt kulturarv. Kulturmiljöerna stärker Umeås identitet och med rätt hantering kan de stärka både den sociala och ekonomiska hållbarheten. Arbetet ska gå hand i hand med Umeås tillväxt och utveckling enligt översiktsplanens strategier. Bevarandet av kulturmiljön och andra estetiska och kulturella faktorer är viktiga aspekter i en god och attraktiv boendemiljö och kan bidra även till ökad turism.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
År 2025 ska antalet kulturmiljöer med bristande underhåll ha minskat.	Byggnadsnämnden (Bygglov).	Tillsyn på befintliga kulturmiljöer har gjorts utifrån Byggnadsnämndens Tillsynsplan 2019-2022	Nuläget under utredning.

Exempel på åtgärd:

- Ta fram ett kulturmiljöprogram som innehåller lokala mål för kulturmiljö och åtgärder med uppföljning.

Giftfri miljö – Vi minskar förekomsten av ämnen som skadar hälsa eller miljö

Minska miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor

Farliga kemiska ämnen i produkter, varor och byggnader kan hamna i miljön, och tas upp av växter, djur och människor. För att skydda människors hälsa och den biologiska mångfalden behöver spridningen av farliga ämnen förebyggas och minska.

Studier visar att vi människor har många olika kemikalier i våra kroppar som inte borde finnas där. PCB, bromerade flamskyddsmedel, högfluorerade ämnen och andra kemiska ämnen uppmäts i bröstmjolk, blod och urin. Några av de ämnen som vi får i oss är hormonstörande och misstänks kunna bidra till uppkomsten av några vanliga folksjukdomar. Barn är särskilt känsliga för påverkan eftersom deras kroppar utvecklas. I dagsläget finns det inte tillräckligt med resurser för att ställa och att följa upp alla miljökrav.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
Innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen¹ i upphandlade varor och tjänster ska minska till år 2025.	Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott (Upphandling, Miljö- och hälsoskydd).	Andel upphandlingar med ställda miljökrav av totala antalet upphandlingar.	Det ställs miljökrav i en del av upphandlingar med stöd från Miljö- och hälsoskydd.
¹ Med miljö- och hälsofarliga ämnen avses ämnen som omfattas av den europeiska kemikalielagstiftningen REACH och som finns bl a i Kemikalieinspektionens Prio-verktyg.			

Exempel på åtgärd:

- Anställa en miljösamordnare till Upphandlingsbyrån.

Kemikaliesmarta skolor och förskolor

Barn och unga, är den grupp i samhället som är mest känslig för kemikalier eftersom de fortfarande växer och utvecklas. I Umeå har arbetet med att minska farliga ämnen i skolor och förskolor påbörjats med inte genomförts systematiskt som innebär att t ex förskolorna har kommit olika långt med att rensa bort gamla plastleksaker, att se över städrutiner, ha rätt utrustning på utegården.

Det finns ett egenkontrollprogram för för- och grundskolan som adresserar frågan om kemikaliehantering och strävan efter en kemikaliefri verksamhet. I programmet står att varje verksamhet bör anta en egen åtgärdsplan för kemikaliefri verksamhet. Denna rekommendation är närmast okänd i verksamheterna som det visade sig i ett studentprojekt 2017, där i en pilotstudie ett antal pedagoger utbildades med hjälp av en webbutbildning i kemikaliesmart förskola från

Stockholms stad. Resultaten från projektet visar att det finns ett stort intresse hos förskolepersonalen att lära sig mer om kemikalier i förskolemiljö.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
Senast år 2025 är alla skolor och förskolor i Umeå kemikaliesmarta.	För- och grundskolenämnden, (Utbildning) .	Andel skolor som har genomfört utbildningen "Kemikaliesmart förskola" eller liknande.	I dagsläge är det 8 av 35 förskolor som anger att de genomfört utbildningen eller liknande. De allra flesta förskolor anger att de har rensat ut gamla plastleksaker och annat material som kan läcka kemikalier i barnens närhet. (Källa: Naturskolans enkätundersökning 2019)

Exempel på åtgärd:

- Inför webbutbildningen "Program för en kemikaliesmart förskola" i förskolor, fritidshem och skolor.

Erbjuda större andel ekologiska livsmedel i kommunala verksamheter

Inom det ekologiska jordbruket så är användning av syntetiskt framställda kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel förbjudet, något som är förekommande inom det konventionella jordbruket. Genom att välja ekologiska livsmedel undviks en spridning av kemikalier i naturen, och på så sätt värnas miljön och människorna som arbetar med odlingen.

Den nationella målsättningen är att 60 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen ska vara ekologisk till 2030. I dagsläget är andelen ekologisk mat i kommunen ca 26 procent. Umeå kommuns andel ligger under genomsnitt jämfört andra kommuner, där genomsnittet ligger på 36 procent ekologiskt i offentlig sektor. Tex Örnsköldsviks kommun har antagit en målsättning på 50 procent ekologiskt eller lokalt.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
Senast år 2025 erbjuds 50 procent ekologiska livsmedel i kommunens verksamheter.	Tekniska nämnden (Måltidsservice, Upphandlingsbyrån) .	Andel ekologiska livsmedel som serveras i kommunens verksamheter.	Idag ligger andelen av ekologiska livsmedel på 26 %, räknat i kronor.

Exempel på pågående aktiviteter:

- Genomförande av en ny matupphandling för avtalsperiod 2020 – 2023 pågår med målsättningen om andel ekologiska livsmedel på 30 % för 2020/2021 och 35 % för 2022/2023.

Minska utsläpp av kemikalier och plast

Mikroplaster och andra ämnen som kan skada människor och miljö har påvisats i sjöar, hav och vattendrag. Mikroplaster har även hittats i människan som står högt upp i näringskedjan och kan få i sig mikroplaster och andra skadliga ämnen via föda, flaskvatten eller dricksvatten. Kommunen har dock begränsat rådighet i att minska dessa utsläpp då var och en ansvarar för vad som spolats ner i avloppet, på gräsmattan eller gatan. Både den enskilde, företag och organisationer behöver bidra till att målet uppnås och därmed minska utsläppen av kemikalier och plast till miljön, sjöar och vattendrag.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
Utsläpp av kemikalier och plast till miljön, sjöar och vattendrag ska minska till år 2025.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Tekniska nämnden, Fritidsnämnden, Kommunala bolagen (Miljö- och hälsoskydd, Fastighet, Fritid).	Mätningar som görs runt om i sjöar och vattendrag i kommunen.	De flesta sjöar och vattendrag uppvisar måttlig ekologisk status i dagsläge.

Exempel på åtgärd:

- Sila vid avrinning till dagvatten från bland annat konstgräsplaner.

Exempel på pågående aktiviteter:

- [Tillsynsprojekt Tvärån](#) som syftar till att verka för en bättre vattenkvalitet i ån.

Åtgärda förorenade områden

Arbetet med förorenade områden framskrider och målet bedöms delvis integrerat i verksamheten Miljö- och hälsoskydds tillsynsarbete. Totalt är ett femtiotal objekt med mer än måttlig risk kända inom kommunen varav Norrbyskär är ett område som kommunen ansvarar för att sanera. I verksamheten Mark och exploatering bedöms målet delvis integrerat men det saknas strategiska målsättningar.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
Senast år 2025 är förorenade områden med mer än måttlig risk undersökta och vid behov åtgärdade.	Kommunstyrelsens planeringsutskott, Miljö- och hälsoskyddsnämnden (Mark och exploatering, Miljö- och hälsoskydd)	Andel objekt (förorenade områden) som identifierats, utretts och åtgärdats.	Alla områden med riskklass 1 och 2 är inventerade. Riskklass 1: Totalt 4 områden varav 2 åtgärdas, 1 utreds, 1 inventerat. Riskklass 2: Totalt 46 områden, varav 33 identifierats, 2 åtgärdat, 11 utretts.

Exempel på åtgärd:

- Upprätta en strategisk plan för arbetet med förorenade områden i Umeå kommun som planerare och som fastighetsägare (Vad är viktigt i Umeå?).

Exempel på pågående aktiviteter:

- [Sanering från dioxin på Norrbyskär](#).

Fasa ut särskilt farliga kemikalier

Med "särskilt farliga kemiska ämnen" avses de kemiska ämnen som inger mycket stora betänkligheter och har de mest problematiska egenskaperna från hälso- och miljösynpunkt. De kan vara cancerframkallande, skada arvsmassan eller fortplantningsförmågan. Andra egenskaper är att de kan vara långlivade, giftiga, hormonstörande eller ansamlas i kroppen. På europeisk nivå regleras dessa ämnen genom kandidatförteckningen som publiceras av EU:s kemikaliemyndighet ECHA. Den fylls hela tiden på med nya ämnen efter förslag från medlemsstaterna, där ämnena på kandidatförteckningen har särskilda regler. Enligt regeringen är kandidatförteckningen ett viktigt verktyg för att stimulera utfasningen av farliga ämnen. Kommunen har ett kemikalierregister som omfattar ca 730 kemiska produkter och som varje ansluten verksamhet ansvarar för att se efter.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
Senast år 2025 har särskilt farliga kemikalier¹ ersatts eller fasats ut.	Kommunstyrelsens näringsliv- och arbetsutskott, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Kommunala bolagen (Upphandling , Miljö- och hälsoskydd, UKF (alla)).	Följ upp utfasningar och ersättningar av särskilt farliga kemikalier Andel kemikalier med riskbedömning vid inköp av totala antalet kemikalier	Ca 730 produkter är registrerade i kommunens kemikalierregister och delvis riskbedömda. Ett fåtal innehåller särskilt farliga ämnen.

¹ Med särskilt farliga ämnen avses ämnen som ingår i kandidatförteckningen som är en del av den europeiska kemikalielagstiftningen, Reach.

Exempel på åtgärd:

- Upprätta en prioriteringslista för utfasning av farliga ämnen inom kommunens samtliga verksamheter.

Klimat – Vi ska vara fossilfria

Fossilfritt Umeå

Användningen av fossila bränslen svarar för det största bidraget till klimatförändringen både i Umeå, Sverige och världen i stort. Klimatförändringen riskerar att påverka de nordliga breddgraderna betydligt. Höjda temperaturer och extremt väder kan orsaka omfattande skador för samhället och miljön. Vissa känsliga ekosystem riskerar att försvinna helt. För att motverka detta behöver de fossila utsläppen snabbt minska för att vara nära noll år 2050.

Umeås totala klimatpåverkan för den geografiska ytan har varit konstant sedan 90-talet och över hälften av de totala utsläppen genereras av transporter. Vår konsumtion av varor som produceras utanför Sveriges gränser genererar utsläpp i andra länder och har därmed en klimatpåverkan utöver utsläppen som sker inom kommunen.

För att se hur invånarnas konsumtionsvanor påverkar klimatet har Umeå kommun som en av de första kommunerna i landet gjort en undersökning som visar att klimatavtrycket av en invånare i Umeå ligger på 11,7 ton vilket är högre än det svenska genomsnittet på 10,7 ton. För att begränsa den globala uppvärmningen till under 1,5 grader behöver de genomsnittliga utsläppen per person minska till 1 ton innan 2050.

År 2016 skrev Umeå kommun på initiativet "Fossilfritt Sverige", som startades av regeringen, med målsättningen att Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Mållåret är 2045 och då ska inte Sverige ha några nettoutsläpp av växthusgaser. Samtidigt beslutade också kommunfullmäktige att till år 2030 ska fordonsflotta vara fossiloberoende i kommunen.

Exempel på åtgärd:

- Ta fram en koldioxidbudget inklusive scenarieanalyser med åtgärdsförslag för Umeå kommun
- Ta fram en handlingsplan som syftar till att underlätta för invånarna att köpa saker som går att reparera, främja reparation och delning, främja cirkulär ekonomi, konsumera vegetarisk och klimatsmart mat

Exempel på pågående aktiviteter:

- Pågående projekt tex Den koldioxidsnåla platsen, Sharing Cities, mfl.

Mål	Ansvar	Indikator	Kort om nuläge
Fossilfritt¹ Umeå 2040	Kommunstyrelsens näringsliv- och arbetsutskott, Kommunstyrelsens planeringsutskott, Kommunala bolagen (Upphandling , Miljö- och hälsoskydd, Gator och parker, Fastighet, Övergripande planering, Umeå kommunföretag)	Utsläpp av koldioxid (CO ₂), totalt för Umeå kommun (geografiskt) [ton CO ₂] Energianvändning/invånare (indirekt indikator) Förnybar elproduktion (indirekt indikator)	Koldioxidutsläppet för Umeå kommun låg på ca 534 800 ton (2013).
Fossilfri¹ kommunkoncern 2025	Kommunala bolagen, Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden, Miljö- och hälsoskyddsnämnden (Umeå kommunföretag (alla), Miljö- och hälsoskydd, Gator och parker, Fastighet, Övergripande planering)	Utsläpp av koldioxid (CO ₂), totalt för kommunkoncernen [ton CO ₂]	Nuläget behöver utredas.
Fossilfri¹ fordonsflotta 2030	Tekniska nämnden, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Kommunstyrelsens planeringsutskott, Kommunala bolagen (Gator och parker , Miljö- och hälsoskydd, Fastighet, Övergripande planering, Umeå kommunföretag (alla))	Utsläpp av koldioxid (CO ₂), totalt för transportsektorn [ton CO ₂]	Koldioxidutsläpp från transportsektorn låg på 303 748 ton (2013).
Invånare i Umeå kommun ska minska sin konsumtionsbaserade klimatpåverkan till 2 ton CO₂-ekv till år 2040.	Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott, Tekniska nämnden, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Kommunala bolag (Näringsliv , Miljö- och hälsoskydd, Fastighet, Gator och Parker, Umeå kommunföretag (alla))	Konsumtionsbaserade klimatpåverkan i ton CO ₂ -ekv per person, per år (Konsumtionsvaneundersökning) (2018)	Den konsumtionsbaserade klimatpåverkan per person i Umeå ligger på 11,7 ton (2018).

¹ Fossilfritt innebär att alla bränslen är förnyelsebara.

Uppföljning

För att kunna mäta och följa upp hur utvecklingen går används indikatorer. Statistiken bör, där det är möjligt, uppdateras minst en gång per år. Då indikatorer utvecklas vidare av t ex SKL inom arbete med Agenda 2030 eller av statliga myndigheter kan de föreslagna indikatorerna ersättas eller kompletteras där det bedöms behövas.

Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) har tagit ett första urval av nyckeltal⁴ som ska hjälpa kommuner och regioner med uppföljningen arbetet för att nå Agenda 2030 målen. Detta gör det möjligt att jämföra Umeå kommun på en övergripande nivå och många av nedanstående föreslagna mått är sådana som återfinns i [Kolada](#).

För att kunna se den lokala utvecklingen mot miljömålen och andra styrdokument föreslås det ett antal lokala indikatorer. Uppföljningen av målen bör integreras i strukturer som underlättar arbetet för verksamheterna tex genom att ingå i verksamhetsmålen eller på liknande sätt som det pågående styrmodellsprojekt kommer rekommendera.

Övergripande ansvar: Kommunstyrelsen, Övergripande planering

Fokusområde	Indikator	Delansvarig	Rapportering
Biologisk mångfald	Areal av åker, betesmark som fått stöd av Jordbruksverket, vinterbetesmarker (riksintresse rennärning), hektar Uppföljning av fåglar i odlingslandskapet.	Övergripande planering/ Miljöplanering	1 gång/år
	Andel lokalproducerade livsmedel som serveras i kommunala verksamheter, kronor	Upphandling	1 gång/år
	Andel av befolkningen som har 250 m/ 2km /5 km till närmaste naturreservat/ riksintresse för naturvård? Andel av befolkningen som har 250 m/ 2km /5 km till närmaste skid-/motionsspår/ vandningsled? Uppföljning av biotopkartan, mindre hackspett, fladdermöss och barrskogsmesar	Övergripande planering/ Miljöplanering	1 gång/år
	Areal klass 1 och 2 våtmarker (VMI, myrskyddsplan) som är opåverkade	Övergripande planering/ Miljöplanering	1 gång/år
	Andel skog som är över 50 år	Mark -och exploatering/ Gator och Parker	Vart 4:e år
	Andel skolor med skolskog och odlingsmöjligheter	Naturskolan	1 gång/år
	Andel natur- och rekreationsområden med mångbruksplan Uppföljning av skötselplaner utifrån målsättning med skyddsvärda grö- och rekreationsområden.	Miljöplanering/ Gator och Parker	1 gång/år

⁴ Se Umeå kommuns nyckeltal för Agenda 2030 i [Koladas databas](#), kolada.se

Fokusområde	Indikator	Delansvarig	Rapportering
Vatten	Andel vattentäkter med skydd enligt miljöbalken	Miljöplanering	1 gång/år
	Andel av befolkningen som har 250 m/ 2km /5 km till närmaste "natur- och kulturområde" i kusten	Övergripande planering	1 gång/år
	Andel åtgärdade vandringshinder i kustmynnade vattendrag	Miljöplanering	1 gång/år
	Andel försurande sjöar; andel sjöar, vattendrag och kustvatten som har god eller hög status, VISS /Kolada	Övergripande planering/ Miljöplanering	Vart 7:e år
God bebyggd miljö	Resvaneundersökning (RVU) görs vart 8:e år. Andel av befolkningen som har tillgång till ett huvudvägnät inom 200 m för GC inom Umeå tätort. Andel av befolkningen som har tillgång till ett kollektivtrafikstråk inom 500m inom Umeå tätort.	Gator och Parker/ Umeå kommunföretag (kollektivtrafik)/ Övergripande planering	RVU vart 8:e år; 1 gång/år
	Övervakning av kvävedioxid och partiklar	Övergripande planering	1 gång/år
	Andel av befolkningen med tillgång till grönområde med funktioner enligt kommunens målbild inom 250 m respektive 2 km från bostaden enligt kommunens målbild i Översiktsplanen.	Övergripande planering	1 gång/år
	Andel av befolkningen med tillgång till ett grönområde med god ljudmiljö enligt definitioner i kommunens åtgärdsprogram för buller inom 250 meter från bostaden.	Miljöplanering	1 gång/år
	Antal certifierande byggnader enligt miljöbyggnad eller liknande.	Fastighet	1 gång/år
	Tillsyn på befintliga kulturmiljöer	Bygglov	1 gång/år
Giftfri miljö	Andel skolor som har genomfört utbildningen "Kemikaliesmart förskola" eller liknande	Naturskolan	1 gång/år
	Andel ekologiska livsmedel som serveras i kommunens verksamheter.	Upphandling	1 gång/år
	Mätningar som görs runt om i sjöar och vattendrag i kommunen.	Miljöplanering	1 gång/år
	Andel objekt (förorenade områden) som identifierats, utretts och åtgärdats.	Mark- och exploatering	1 gång/år
	Andel kemikalier med riskbedömning vid inköp av totala antalet kemikalier	Kemikalierregister-ansvarig	1 gång/år
Klimat	Utsläpp av koldioxid (ton CO ₂), totalt och sektorsvis för Umeå kommun (geografiskt)	Miljöplanering	1 gång/år
	Utsläpp av koldioxid (ton CO ₂), totalt för kommunkoncernen	UKF	1 gång/år
	Konsumtionsbaserade klimatpåverkan i ton CO ₂ -ekv per person, per år (Konsumtionsvaneundersökning) (2018)	Övergripande planering	vart 4:e år

Målkonflikter och synergier

Vid utveckling av en växande kommun och stad är strategier för hållbar tillväxt centrala, och när det kommer till förankring i de lokala miljömålen så går dessa främst i samma riktning. Arbetet med de lokala miljömålen skapar synergier och främjar människors fysiska och psykiska välmående.

Komplettering som vitaliserande kraft är en central strategi i översiktsplanen vilket begränsar att obruten eller obebyggd mark behöver tas i anspråk i den mån det är möjligt och utifrån den pågående tillväxten Umeå har. Detta främjar målen för *Biologisk mångfald* där våtmarker bevaras och brukad jordbruks- och betesmark inte ska minskas. En känd målkonflikt har identifierats då det i översiktsplanen har pekats ut möjligheter att ianspråkta jordbruksmark för bebyggelse, bland annat i Röbbäck samt i byar med liten eller ingen tillväxt. För att bemöta målkonflikten finns det sedan tidigare ett förslag på att ta fram en policy för att kompensera ianspråktagna områden och inrätta en platsbank med en förteckning av möjliga kompensationsområden⁵.

Hållbara transporter och resande är högt prioriterade i översiktsplanen. Stadsutvecklingen ska i första hand ske genom en förtätning och komplettering av staden, vilket anses vara det effektivaste sättet för att på sikt minska utsläppen av växthusgaser. Något som också konkretiseras i både cykeltrafikprogrammet⁶ och parkeringsprogrammet⁷. Målen inom både *God bebyggd miljö* och *Klimat* kopplat till hållbara resesätt, ren luft samt målen om att vara fossilfri bidrar till varandras måluppfyllelse och går i linje med sedan tidigare tagna beslut.

En förtätning av staden kan, å andra sidan, leda till mindre andel grönområden vilket skapar en utmaning i dagvattenhanteringen och för människors tillgång till bostadsnära gröna rekreationsområden. I och med mer hårdgjord yta minskar upptagsytorna för dagvattnet och ökade flöden riskerar en negativ påverkan på samhället och miljön. Detta är en aspekt som behöver beaktas i planeringskedjet för att undvika en målkonflikt.

Den ekologiska hållbarheten som de lokala miljömålen gäller för, har tydliga synergier med den sociala hållbarheten, som bland annat förankras i Umeå kommuns folkhälsomål⁸. Enligt dessa mål ska den fysiska miljön inom skola och fritid ge förutsättningar för en god folkhälsa, vilket stärks både genom tillgång till skolskog och odling samt minskning av farliga ämnen i barnens vardag.

Att främja hållbara transportsätt i form av cykel och gång bidrar till såväl minskade utsläpp av luftföroreningar och buller men också till ökad fysisk aktivitet hos befolkningen.

⁵ Se sid 69 i [fördjupade översiktsplanen Fördjupning för Umeå](#) – Umeås framtida tillväxtområde,

⁶ [Umeå kommuns cykeltrafikprogram](#)

⁷ [Umeå kommuns parkeringsprogrammet](#)

⁸ [Umeå kommuns folkhälsomål](#)

Miljömålen bidrar till att främja människors fysiska och psykiska välmående genom att öka tillgängligheten till parker, natur- och rekreationsområden med möjlighet till tystnad. Sjöar med rent vatten ger möjlighet till bad och gör det attraktivt att utöva fritidsaktiviteter.

Kommunens rådighet över miljömålen är också något som måste tas i beaktning. Många av målen berör inte bara kommunkoncernen i sig utan är beroende av individers och privata företags val och handlingar för att kunna uppnås. Kommunen kan inte styra över dessa, utan kan bara skapa förutsättningar och främja hållbarare val och handlingar.

Att uppnå miljömålen kommer att få ekonomiska konsekvenser. En del som utgörs av att extra resurser behövs alternativt omprioriteras för att uppnå målen, och en del som utgörs av att det finns potential till ekonomiska vinster genom att uppfylla vissa mål. Det är dock svårt och kan vara vanskligt att värdera målen ekonomiskt då detta kan ge ett sken av att vissa mål inte är värda att fokusera på. Utgångspunkten är att målen och åtgärderna baseras på sådant vi redan gör, men att alla behöver höja ribban för att vi ska klara utmaningarna vi står inför.

Umeås nya lokala miljömål 2019

2019-03-26

Kontaktuppgifter:

Katharina Radloff, katharina.radloff@umea.se

Mer information:

Foto: Jan Alin

